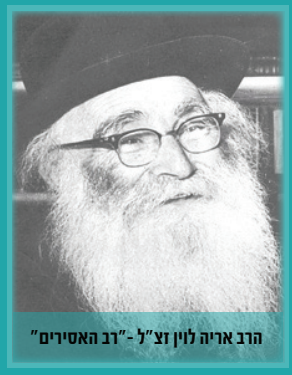
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

כ"א סיוון תש"פ

גליון מספר 174

פרשת שלח לך

דרך חיים

בפרשת השבוע אנו קוראים על שליחות המרגלים ועל העונש הגדול "אמר רבה אמר רבי יוחנן: אותו הלילה ליל תשעה באב היה, אמר להן הקדוש ברוך הוא לישראל: אתם בכיתם בכיה של חנם - ואני אקבע לכם בכיה לדורות" (סנהדרין קד:), במה שנגזרה על עם ישראל גזירת חורבן הבית והגלות מהארץ.

אומרים חז"ל (נדרים פא.): "אמר רב יהודה אמר רב, מאי דכתיב: מי האיש החכם ויבן את זאת? דבר זה נשאל לחכמים ולנביאים ולא פירשוהו, עד שפירשו הקדוש ברוך הוא בעצמו, דכתיב: ויאמר ה' על עזבם את תורתי וגו', היינו לא שמעו בקולי היינו לא הלכו בה! אמר רב יהודה אמר רב: שאין מברכין בתורה תחלה". אומר הר"ן במקום: "דבר זה נשאל לחכמים וכו' ולא פרשוהו - מדכתי' ויאמר ה' על עזבם את תורתי מכלל דליכא דידע להדורי טעמא אלא קודשא בריך הוא בלחוד. ומצאתי במגילת סתרים של ה"ר יונה ז"ל דקרא הכי דייק דעל שלא בירכו בתורה תחילה אבדה הארץ דאם איתא על עזבם את תורתי כפשטא משמע שעזבו את התורה ולא היו עוסקין בה כשנשאל לחכמים ולנביאים למה לא פרשוהו? והלא דבר גלוי היה וקל לפרש. אלא ודאי עוסקין היו בתורה תמיד ולפיכך היו חכמים ונביאים תמהים על מה אבדה הארץ עד שפרשו הקדוש ברוך הוא בעצמו שהוא יודע מעמקי הלב שלא היו מברכין בתורה תחלה, כלומר שלא היתה התורה חשובה בעיניהם כ"כ שיהא ראוי לברך עליה שלא היו עוסקים בה לשמה, ומתוך כך היו מזלזלין בברכתה והיינו לא הלכו בה כלומר בכונתה ולשמה. אלו דברי הרב החסיד ז"ל והם נאים ראויין למי שאמרם".

עדיין קשה שאם הבעיה הייתה שלא בירכו בתורה תחילה הלא הדבר הזה גלוי לעיניים של החכמים והנביאים שבאותו הדור, מדוע זה שייך לקדוש ברוך הוא שיודע מעמקי הלב? קיימא לן שהרהור לאו כדיבור דמי, וממילא היו מברכים את כל הברכות ומקיימים את כל המצוות. לא יתכן שדווקא את ברכות התורה, שלפי פוסקים רבים היא מדאורייתא, לא יברכו ויזלזלו בה.

המהר"ל מפראג בהקדמת ספרו תפארת ישראל כותב: "ואל יקשה לך, למה לא היו מברכין בתורה תחלה. שאין פירוש הברכה הדבור בפה בלבד, דודאי הדבור בפה היו מברכים. אבל הכוונה על הברכה בעצמה, היא האהבה הגמורה והדבקות אל השם יתברך, לאהוב השם יתברך במה שנתן תורה, וזהו ענין הברכה. ואין כל האהבות שוות, כי האהבה האמתית היא האהבה בכל לב ובכל נפש, וכדכתיב (דברים ו, ה) "ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך". ולא היה להם האהבה הגמורה אל השם יתברך במה שנתן התורה לישראל, ובפרט על הטובה הגדולה, שהיא התורה, שהיא טובה על

המשך בעמוד הבא

הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

דרך חיים

הכל, שיש לברך השם יתברך ויתעלה שמו על זה בכל לבו. וכפי הטובה העליונה, לא היו מברכים בכל לבם". הוה אומר שודאי בירכו בפיהם את ברכות התורה, אלא שלא הודו בכל ליבם כפי הראוי להודות באהבה רבה על המתנה היקרה והחשובה- התורה הקדושה. אלא שלפי דרך זו של המהר"ל קשה לשון הגמרא שאומרת שלא בירכו בתורה תחילה, שכן לפי דבריו הם בירכו בתורה, אלא שלא עשו זאת בכוונה שלמה.

דבר זה מתבאר יותר על פי דברי ר' צדוק הכהן מלובלין בתחילת ספרו צדקת הצדיק (אות ב). כותב ר' צדוק שמצינו שיעור חינוך הקטן למצוות מזמן שהוא שייך בקיום המצוות בפועל, כמובא במסכת סוכה (מב.) "קטן היודע לנענע חייב בלולב להתעטף - חייב בציצית ". אמנם לגבי ברכה כותב הרמב"ם (הלכות תפילה ונשיאת כפים יב יז) "קטן היודע לקרות ויודע למי מברכין עולה ממנין הקוראים", וכך פסק השולחן ערוך (אורח חיים רפב ג). שואל ר' צדוק למה הדין כך בברכות ובשאר המצוות לא כך, ששם הצרכנו שיידע את הפעולה המעשית ובברכה הצרכנו את הידיעה והכוונה? אלא שבכל המצוות המעשה הוא שקובע את המצוה והכוונה היא דבר נוסף על עיקר המעשה, אמנם בברכה ההודאה היא הכוונה ועיקר העניין- "יודע למי מברכין". ברכה בלא כוונת הלב אינה בגדר ברכה כלל. לכן קטן שאינו יודע למי מברכים לא בירך כלל, מה שאין כן במעשה מצוות שעשה את המצוה עם חסרון בכוונתו.

לפי דרך זו יש להבין את היחס בין הגמרא לדברי המהר"ל שהזכרנו. אמנם הם אמרו את הברכה בפה אבל לא הייתה באמירה את הכוונה הרצויה, לא הייתה להם את ההבנה בגודל ערכה ומעלתה של התורה. זה כמו אדם שקיבל מתנה גדולה ששווה הון רב והודה הודאה רגילה כאילו קיבל דבר פעוט, אין זה בגדר ברכה והודאה. לכן רק הקב"ה שיודע את ערך התורה ואת כוונת ליבם ידע לומר שברכתם לא נחשבת בגדר ברכה לפי ערך הנתינה.

זה מה שנאמר "וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ וכל עשב השדה טרם יצמח כי לא המטיר ה' אלהים על הארץ ואדם אין לעבד את האדמה" (בראשית ב ה), אומר רש"י "לפי שאדם אין לעבוד את האדמה ואין מכיר בטובתם של גשמים, וכשבא אדם וידע שהם צורך לעולם התפלל עליהם וירדו, וצמחו האילנות והדשאים". זאת אומרת שלמרות שכל הבריאה היא בשביל האדם, והאדם זקוק לתבואה לקיומו, אבל זוהי הנהגת ה' את העולם- ששפע מגיע אל האדם והעולם רק כאשר האדם מכיר בטובה של ה'. אם אין אדם שמתפלל, מבקש, מברך ומודה אין שפע שניתן מהשמיים, כל עוד אין אדם שרואה את שפע הגשם "לא המטיר ה' אלהים". והוא הדין בכל שפע אלהי מהשמיים, אין השפע הזה שייך אלינו אם לא מכירים את טובתו האמיתית ורואים את טובת ה' שבדבר בצורתה השלמה. "יקרה היא מפנינים וכל חפציך לא ישוו בה" (משלי ג טו), מסביר הגאון מוילנא "כי דרך

המשך בעמוד הבא

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

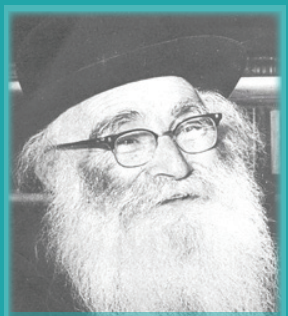

הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

דרך חיים

האדם לרדוף ולקנות דבר מחמת ב' דברים: או מחמת שהוא דבר יקר ואינו בנמצא כלל, כגון אבנים טובות ומרגליות, וזהו לכבודו. או מחמת שהוא צריך לזה מאד, כמו תבואה וכדומה, וזהו שאומר שצריך לרדוף אחר התורה מאד, כי מגדר היוקר היא יקר אף מפנינים שהם יקרים מכל דבר שבעולם, ומגדר הצורך כל חפצים לא ישוו בה, כי לזה צורך יותר מכל דבר "שהיא חייך וגו'", ומה יש יותר צורך מחיים?!". נמצא שבמה שנתן לנו הקב"ה את תורתו קיבלנו גם את הדבר היקר ביותר והן את הדבר שהוא הצורך הגדול ביותר עבורנו- החיים שלנו. ממילא כאשר לא בירכו בתורה תחילה, היינו שלא התכוונו להודות הודיה ראויה כראוי למדרגת התורה ומהותה. ברכת התורה מבטאת אהבה והוקרה עמוקה בינינו ובין ה', לכן הנביאים החכמים ומלאכי השרת לא יכלו לעמוד על פגם זה.

שבת שלום!

טלפון: 1700-700-999 | **דוא"ל:** ish.tsadik@gmail.com | **אתר:** www.ish-tsadik.org.il

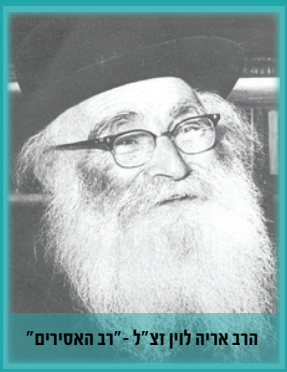
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

בדרכו של ר' אריה

אשה אחת חירפה את בעלה בקללות נמרצות. לאחר מכן נקפה ליבה ושיגרה מכתב לר' אריה ובו היא מבקשת שהקללות לא יחולו על בעלה, וצירפה למכתב זה תרומה לצרכי צדקה. השיב לה הרב את תרומתה בצירוף מכתב ובו הסביר לה שאף אם תעלה צדקה עשרת מונים יותר מסכום זה לא יסולח לה עד אשר תפייס את בעלה, והוסיף וכתב: "מאחר ורבת עם בעלך, יש להניח כי אינו יודע על תרומתך, ויש בזה משום אבק גזל...".

ימים אחדים לאחר מכן קיבל הרב אגרת נוספת מאותה אישה, בו היא כותבת שעשתה כעצת הרב וביקשה את סליחתו של בעלה- ונתפייסו. למכתבה זה צירפה האשה תרומה חדשה, והפעם בסכום כפול, ובשולי המכתב צורפה חתימת הבעל שהתרומה ניתנה על דעתו וברצונו.

(איש צדיק היה עמוד 102)

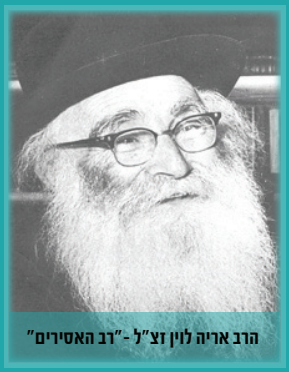
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

קודם תפילת מנחה מקדימים ואומרים את הקרבנות השייכים בתפילת המנחה: פרשת הכיור, שהיו הכהנים רוחצים ידיהם ורגליהם קודם העבודה, פרשת התמיד שהיה נקרב שוב בין הערביים, ופרשת הקטורת שהייתה בה מחציתה בערב.

אחר אמירת הקרבנות אנו פותחים באמירת "אשרי יושבי ביתך", כלשון הגמרא (ברכות ד:) "אמר ר' אלעזר אמר ר' אבינא: כל האומר "תהלה לדוד" בכל יום שלש פעמים - מובטח לו שהוא בן העולם הבא". כפי שהזכרנו בפסוקי דזמרא גם באמירת "אשרי" במנחה יש להקפיד לכוון בפסוק "פותח את ידך" שהוא עיקר סיבת תקנת אמירת פרק זה, ולהודות ולהכיר במה שכל מזוננו ופרנסתנו באה לנו מידו הרחבה. ביאר בעל ערוך השולחן שאמירת פרק זה היא משום שאין זה מדרך ארץ להתחיל ולהתפלל תיכף, אלא יש להקדים שבחו של מקום ורק אחר כך להתפלל לפניו. ומדברי הרמב"ם (הלכות תפילה ונשיאת כפים ט ח) שכתב: "במנחה אומר שליח ציבור אשרי יושבי ביתך וכו' תהלה לדוד וכו' קורא הוא והעם מיושב ועומד שליח ציבור ואומר קדיש והם עומדים אחריו ועונין כדרכן ומתפללין כולם בלחש", נראה שיש לשבת בשעת אמירת "אשרי" ולקום בשעת אמירת הקדיש שאחריו.

אדם שהגיע לבית הכנסת וראה שהציבור עומדים להתחיל את תפילת עמידה ולא יספיק לומר "אשרי" ולעמוד יחד איתם בתחילת תפילת עמידה- ידלג על אמירתה וישלימנה לאחר מכן. מרן המשנה ברורה (סי' קח ס"ק יד) כתב שיכול להשלים את אמירת "אשרי" כשעדיין יום ולא שקעה השמש, אך ציין לדברי המגן אברהם בשם הזוה"ק שאין לאמרו אחרי תפילת עמידה של מנחה, ולכן יש לומר כקורא בתורה ולא כמשלים דבר שבחובה. לאור זאת, אדם שרואה שהציבור כבר החלו בתפילת עמידה כך שבכל אופן אינו מתחיל עימם יחד- יקדים ויאמר "אשרי" ויעמוד לתפילה.

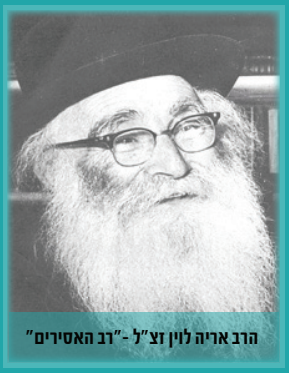
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

שו"ת
עם הרב חיים אידלס

שאלה | כיצד נוהג אדם המגובס בכל ידו בעניין הנחת תפילין?

תשובה | נענה באופן כללי על אדם שיש לו פצע, מכה או מחלת עור ממש במקום שצריך להניח את התפילין. אם התחבושת או הגבס נמצאים במקום הנחת תפילין של יד צריך להניח את התפילין על התחבושת, הגבס או הרטיה בלי לברך קודם ההנחה (ואף אם יש בתחבושת יוד וכדומה הוא אינו חוצץ, שזוהי רק חזותא). לאחר מכן יניח תפילין של ראש, ולאשכנזים יברך על הנחת תפילין של ראש שתי ברכות ויכוון לפטור את התפילין של יד, ולספרדים יברך ברכה אחת- "על מצוות תפילין", ויכוון לפטור את התפילין של יד.

ואם ישנה תחבושת במקום המדויק של הנחת התפילין של ראש מברכים רק ברכת "להניח תפילין" על הנחת תפילין של יד, ומניחים אחר כך את התפילין של ראש על התחבושת בלא ברכה אף לאשכנזים. ואם ישנן תחבושות על מקום ההנחה של תפילין של יד וגם על מקום הנחת התפילין של ראש יניח את שתיהן על התחבושות בלא ברכה כלל. ואדם שמניח תפילין של ראש על גבי תחבושת עליו לכסות בכובע וכדומה את התפילין של ראש, שלא ייראה שהן מונחות על התחבושות, בכדי שלא יבואו להקל במקום שאין אונס, כי במקרים שעפ"י הרופאים (וחובה להיוועץ עימם על העניין) אפשר להוריד את הרטיה לזמן מועט או שניתן לצמצם את מיקומה לשם הנחת התפילין במקומן בוודאי שחייבים להניחן כראוי עם ברכה. וכל הדברים שנאמרו שייכים גם אם הגבס או התחבושת מכסים חלק ממקום התפילין של יד או התפילין של ראש באופן שלא מונחות במלואן על מקומן.

אולם אם הגבס מכסה רק את מקום הרצועות, ואפילו את מקום ההידוק והקשירה, יש מקום להקל ולברך כרגיל. רק שאין להתיר להניח את התפילין על היד השניה, שאין בכך שום מקום להוראת היתר (חלקת יעקב ח"ב סי' מג, ח"ג סי' קפג). ונוסיף את דברי מרן המ"ב (סי' כז) שכתב שאם יש לאדם תחבושת עבה כל כך עד שאינו יכול לשער את מקום הנחת תפילין של ראש באופן מדויק מקדימה ומאחורה יניח רק תפילין של יד, כי תפילין של יד ותפילין של ראש לא מעכבות זו את זו.